



Lakatos Demeter, 1972. (K. László felvétele)

## Beke György levele Udvardy Frigyeshez!

Végre saját kötete van a moldvai csángó-magyarok népköltőjének, Lakatos Demeternek!<sup>1</sup> Örömmel lapozgatom a kölcsönbe kapott példányt, s elképezelem, hogy miként szorongatná a maga szenvedélyes módján, kirobbanó lelkesedéssel és féltéssel — a kettő testvérzés volt nála — az a nagy darab, kicsit suta ember, aki Lakatos Demeter volt. Életének örök álma halála után tizenkét esztendővel beteljesedett. Annyi sok abbamaradt, elgáncsolt kísérlet után, az ELTE Magyar Nyelvészeti Tudományos Diákkörének tagjai vették kezükbe Lakatos Demeter kötetének ügyét és ha csak 350 példányban is, ha inkább nyelvjárási jelenségeként is, könyvbé fogták elérhető verseit. A magam számára ismétlem most e buzgó diákok nevét, abban a hitben, hogy nem eggyel közülük tudományos dolgozatok szerzőjeként is találkozhatunk majd: Bodnár Zsuzsánna, Dobó Márta, Erdős Ildikó, Gruber Tünde, Heltai Katalin, Kovács Éva, Kovács Zita, Ladányi Ágnes, Villám Judit. A kiadványt avatott szakember jegyzi, Hajdu Mihály. (Külön öröm számomra, hogy nem sokkal ezután, e tudományos sorozat 28. füzeteként Bura László dolgozata jelent meg: A moldvai csángó nyelvjárás a-zása. Az örök tevékeny szatmári Bura tanár úr — ha ismernéd, te is éppen úgy szeretnéd, mint én — kétszer is nyert a *Magyar Nyelvőr* nyelvjárási anyaggyűjtő pályázatán, adatait sok évtizeddel ezelőtt hordta össze, de hányatott sorsú kötetemben, a *Boltívek teherbíráásában* 1983-ban még csak azt írhattam, hogy ez a dolgozata „megjelenését várja”. Minden elfekvő kézirat „feltámadása” azt a reményt táplálja, hogy egyetlen igaz sort sem írunk le hiába!

Lakatos Demeter jó négy évtizeden át írta a maga verseit, főként magyarul, nem ritkán románul is, saját vallomása szerint negyven-ötvenezret verset, rigmust, előbb kézzel, majd géppel is. Hány jelent meg közülük e kötet előtt? A Te bibliográfiád ebben a kötetben, kedves Frigyes, feltüntet néhány közlést, ennél többre magam sem emlékszem. Úgy terjedtek ezek a versek, mint a népdalok, vagy éppen levélként, Lakatos Demeter maga küldöztette szét őket, mindig a meglepetésszerű titkos vagy bevallott reményével. Nem volt ó az a naiv rigmusfaragó, aki pusztán „saját kedvteléséből” rója a sorokat, hiszen még lapudósító is volt 1935—36 táján Kolozsvárott, igaz, akkor románul tudósította az egyik nagy bukaresti napilapot. Ennek is érdemes lenne egyszer utána nézni: miket írt az *Universulba Mitica Lacatusu*? Ha ugyan névvel jegyezték a tudósításait. Egy buzgó önkéntesre lenne szükség ehhez, olyanra, amilyen Te vagy.

Már a *Honismeretben* közreadott bibliográfiád böngészgetésekor (1986. évi 4. szám) jóleső meglepetéssel nyugtáztam magamban, hogy milyen nagy feladatra vállalkoztál. Ha hivatásos bibliográfus vagy legalábbis filológus végzi el ezt a munkát, nem lenne benne semmi rendhagyó. Egy közgazdásznak azonban semmiképpen sem vág szakmájába a könyvészetű búvárkodás, még kevésbé az ilyen fáradságos csángó kutatás. Bibliográfiád újlag bizonyíthatja, hogy nálatok is, akárcsak nálunk, s talán mindenütt a kerek világon, mennyire nélkülözhetetlenek az „önkéntesek”, különösen, ha „kivülálló” létükre is szakmai felkészültséggel látnak munkához. Nem sikerült szembetűnő hiányosságokat találnom könyvészetedben, igaz, nem is nagyon kerestem, mégis beleakadtam volna egybe-másba. Annál inkább kaphattam fel a fejem: lám, még ezt vagy azt az eléggé ismeretlen sajtókiadványt is felkutattad, ha egyetlen mondatnyi utalást remélhetnél Lakatos Demeterről.

Röviden jellemzed is a kijegyzetelt írásokat, szakszerű annotáció nem is szokott ennél hosszabb lenni. Persze nem ártana elemezni kedvvel is végigolvasni ezeket a közleményeket, Dsida Jenő beajánlásától kezdve a legújabbakig. Kiderülne, hogy míg egy Dsida nagyságrendű költő vagy Domokos Pál Péter, a csángók apostoli lelkületű pártfogója — aki a Te figyelmedet is felkeltette Lakatos Demeter iránt — a legmélyebb megértéssel, átérzéssel közelítettetek nemcsak a különös sorsú népköltőhöz, hanem egyben az egész moldvai csángóvilághoz, addig akadtak a Te bibliográfiádban szereplő szerzők között is olyanok, akik inkább eltakarni szerették volna a moldvai csángók szorongásait, nyelvi nyomorát, történelmi emlékezését. De ez talán nem is tartozik ide.

Én most, veled együtt, örülni akarok ennek a kötetnek. Noha majdnem mindegyik benne szereplő verset ismerem, így együtt még inkább megkapott ódon hangulatuk, sűrű szomorúságuk, ritka népi vidámságuk. E versek ízlésében azonban, gondolom, nem mondok ezzel Neked újat, az olvasók nagy többségét feltétlenül zavarhatja az, ami egy ilyen tudományos kiadványnál nemcsak erény, hanem egyenesen feltétel: a betűhív

<sup>1</sup>Lakatos Demeter: Csángó strófák. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok, 26. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke és az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp., 1986. 253 old.